№ 88: ВІДЛУННЯ ТОТАЛІТАРНОГО МИНУЛОГО

Тема номера: Відлуння тоталітарного минулого

РЕДАКЦІЯ VERBUM

26 СІЧНЯ 2022

Шановні читачі! Коли йдеться про спадщину, на думку насамперед спадають речі, які переходять із покоління в покоління, коштовні традиції, які ми прагнемо вберегти, родинні історії, які забарвлюють наше сприйняття світу. Той ґрунт, на якому ми вільно будуємо себе. Те, що хочеться передати далі, в майбутнє.

Choi Wong

Та це — не єдиний спадок, із яким доводиться жити. Є ще й інший, похмуріший, про який ми не просили і з яким не завжди вміємо дати раду: трагічні події, історичні травми, десятиліттями (чи й віками) виплекані шкідливі суспільні звички, нездорові моделі, з яких непросто вирватися.

У цьому випуску «Вербуму» ітиметься про речі, які залишилися з нами після падіння тоталітарного режиму. Церква в Україні вже не переслідувана — але складно сперечатися, що тривалі переслідування вплинули на те, як вона себе бачить. Українська культура вже не упосліджена — проте наївно було би вважати, що століття заборон і масові розстріли не відбиваються в її сьогоднішньому обличчі. Ми вже не живемо в Радянському Союзі (багато з нас там уже й не народилося) — та навряд чи хтось думає, що нам вдалося остаточно звільнитися від наслідків тоталітаризму.

Усе воно має значення для наших виборів, забарвлює нашу свободу — і що менше ми це усвідомлюємо, то сильніший його вплив.

У першому тексті випуску Володимир Мороз пропонує тло для розмови, придивляючись до викликів, із якими спільноти вірних стикались у радянський час. Серед інструментів «перевиховання», які чекали на християн у тоталітарній державі, були «вбивства, запроторення у психлікарні, знущання в армії, побиття і цькування міліцією, відмови у прописці й роботі, знущання над рідними, схиляння до агентурної співпраці» — та Церква вистояла. І важливо зрозуміти, що допомагало їй у цьому.

Утім, не всі стратегії взаємодії зі світом, які працюють в умовах тоталітаризму, виявляються однаково корисними, щойно ми опиняємось у (бодай відносно) демократичному просторі. Анастасія Рябчук нагадує про схильність спільнот — аж ніяк не тільки релігійних — замикатися на собі та з недовірою ставитися до всього, що не зовсім уписується в їхні канони, і запитує, чи це справді найадекватніший зі способів буття. Тим більше для християн, «у центрі життя яких — Євхаристія, спільна трапеза, спільний спомин смерті і воскресіння Ісуса Христа, спільне очікування Його пришестя у славі».

Щоб подолати наслідки тоталітарного минулого, необхідно визнати, що вони таки є: інвентаризувати втрати, усвідомити нав'язані практики, придивитися до альтернатив, наявність яких від нас була довго прихована. Остап Українець звертає увагу на те, що консервація — таке собі замикання культурних практик під склом у національному бюро мір і ваг (і хай тільки якесь явище спробує не зовсім вписатися в еталонні уявлення про те, якою має бути наша

культура!) — це не стільки спосіб боротьби з тоталітарним спадком, скільки відтворення тоталітарних схем. «Зведення українського до вишиванки, шароварів і віночка було, з одного боку, метою радянської колоніальної політики, а з другого — очікуваною реакцією на неї».

У завершальному тексті випуску Ірина Старченко придивляється до стратегій, які тоталітарна влада використовує, аби зробити кожного громадянина своїм спільником. Маніпуляції, виховання безпомічності, знелюднення, підштовхування до злочинів — це інструменти, що вписують особу в структуру гріха, впливаючи на саме людське єство. І кривда, яку вони завдають, може виявитися майже незворотним обмеженням для наших вільних виборів, навіть якщо сам режим падає, адже «що можуть обрати люди, які колись підписали маленькі контракти з дияволом і дозволили йому прорости грибницею в себе в серці?». Щоб боротися з наслідками тоталітаризму в собі самих, необхідне глибоке усвідомлення. І багато праці.

РЕДАКЦІЯ VERBUM 26 СІЧНЯ 2022

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in **/home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php** on line **284**